

تأثیر هوش مالی بر خود کارآمدی دانشجویان با میانجی گری نقش دولت

لیلا رئیسی^۱

ساناز سعادت^۲

فاطمه راه نورد^۳

مهديه نوری^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۱۰/۲۸

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر هوش مالی بر خود کارآمدی دانشجویان و تحلیل نقش میانجی اقدامات دولت (در ابعاد آموزشی، حمایتی و قانونی) در این رابطه انجام شد. مطالعه حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر بندرعباس در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ تشکیل دادند. با توجه به محدودیت‌های دسترسی و با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۱۱۸ نفر به‌عنوان نمونه نهایی انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز با استفاده از سه پرسشنامه استاندارد هوش مالی، خود کارآمدی عمومی و پرسشنامه محقق ساخته نقش دولت گردآوری گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش با به‌کارگیری روش الگوسازی معادلات ساختاری (SEM) با رویکرد حداقل مربعات جزئی (PLS) و با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS انجام پذیرفت. نتایج پژوهش نشان داد که هوش مالی تأثیر مثبت و معناداری بر خود کارآمدی دانشجویان دارد. همچنین، مشخص شد که هوش مالی بر ادراک آنان از نقش دولت تأثیر گذار است. اما، نقش دولت تأثیر معناداری بر خود کارآمدی نداشت و در نتیجه، فرضیه میانجی‌گری آن در رابطه بین هوش مالی و خود کارآمدی تأیید نگردید. به عبارت دیگر، هوش مالی به‌طور مستقیم بر خود کارآمدی را افزایش می‌دهد، اما این رابطه از مسیر اقدامات درک شده دولتی تقویت نمی‌شود. یافته‌های این تحقیق بر ضرورت برنامه‌ریزی مستقیم برای ارتقای هوش مالی دانشجویان به‌عنوان راهکاری مؤثر برای افزایش خود کارآمدی تأکید می‌کنند. این امر می‌تواند از طریق آموزش‌های کاربردی و ادغام مفاهیم مالی در دروس تحقق یابد. از سوی دیگر، نتایج نشان می‌دهد که اقدامات کنونی دولت یا نحوه ادراک آن توسط دانشجویان نیاز به بازنگری و تقویت جدی دارد تا بتواند به‌عنوان یک اهرم تسهیل‌گر در این رابطه عمل نماید. این پژوهش با تلفیق دو سازه هوش مالی و خود کارآمدی و قراردادن نقش دولت به‌عنوان متغیر میانجی در یک الگوی یکپارچه، چارچوب مفهومی نوینی ارائه می‌دهد. بررسی همزمان این روابط در بافت دانشجویی ایران، درکی دقیق‌تر از مکانیسم‌های توانمندسازی اقتصادی-روان‌شناختی فراهم می‌آورد و مسیرهای جدیدی برای مداخلات سیاستی و آموزشی پیش روی تصمیم‌گیران قرار می‌دهد.

واژگان کلیدی

هوش مالی؛ خود کارآمدی؛ نقش میانجی دولت؛ سواد مالی؛ دانشجویان

۱. مدرس، گروه حسابداری، دانشکده فنی (ملی مهارت دختران)، دانشگاه بندرعباس، بندرعباس، ایران. (نویسنده مسئول) leila.raeisi65@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی، گروه حسابداری، دانشکده فنی (ملی مهارت دختران)، دانشگاه بندرعباس، بندرعباس، ایران. Sbhansadty6@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی، گروه حسابداری، دانشکده فنی (ملی مهارت دختران)، دانشگاه بندرعباس، بندرعباس، ایران. frahnvard@gmail.com

۴. دانشجوی کارشناسی، گروه حسابداری، دانشکده فنی (ملی مهارت دختران)، دانشگاه بندرعباس، بندرعباس، ایران. noonanimahdi91@gmail.com

۱- مقدمه

در دنیای امروز که پیچیدگی های مالی و اقتصادی روزافزون است، دانشجویان به عنوان آینده سازان جامعه، تنها با تکیه بر دانش آکادمیک موفق نخواهند بود (هاولز، ۲۰۱۸).^۱ بلکه نیازمند مهارت های کاربردی از جمله هوش مالی هستند. هوش مالی به معنای توانایی درک، مدیریت و برنامه ریزی مؤثر امور مالی شخصی است (زیت و برتیا، ۲۰۱۵).^۲ از سوی دیگر، خودکارآمدی که به باور فرد به توانایی های خود برای سازماندهی و اجرای اقدامات مورد نیاز برای مدیریت موقعیت های آینده اشاره دارد، پیش بین قدرتمندی برای موفقیت تحصیلی و شغلی دانشجویان محسوب می شود (بندورا و وسلز، ۱۹۹۴).^۳ چالش هایی چون بیکاری، انطباق با بازار کار و مدیریت اقتصاد شخصی پس از فراغت از تحصیل، بر اهمیت توجه همزمان به این دو سازه می افزاید. اگرچه تحقیقات پیشین به طور جداگانه به بررسی این سازه ها پرداخته اند؛ برای مثال، (ناظمی و همکاران، ۱۳۹۹) نشان دادند که هوش مالی به طور مستقیم خودکارآمدی را تقویت می کند، اما سازوکار این تأثیر از مسیر درک و بهره مندی از حمایت های دولتی در نمونه مورد مطالعه گذر نمی کند. همچنین، (شانک و همکاران، ۲۰۱۴) با تمرکز بر دانش آموزان با وضعیت اقتصادی-اجتماعی پایین، نشان دادند که استفاده هدفمند از فناوری می تواند خودکارآمدی را افزایش دهد، اما این رابطه پیچیده و وابسته به زمینه است. و از منظر سیاستی، (جیکوبز، ۲۰۱۱) با طرح نظریه حکمرانی بلندمدت، استدلال می کند که سیاست گذاری آموزشی آینده نگر با سه مانع ساختاری ریسک انتخاباتی، مشکل پیش بینی و کمبود ظرفیت نهادی روبروست و نیازمند اتخاذ منطبق مبادله بین زمانی است.

با این حال، علی رغم این پیشینه، شکاف پژوهشی اصلی در فقدان مطالعه ای یکپارچه است که نقش میانجی اقدامات دولت را در رابطه بین هوش مالی و خودکارآمدی دانشجویان، به عنوان یک سرمایه گذاری بلندمدت آموزشی، مورد بررسی قرار

دهد این شکاف، پرسش اصلی پژوهش حاضر را شکل می دهد: آیا هوش مالی دانشجویان می تواند به افزایش خودکارآمدی آنان بینجامد؟ و در این مسیر، دولت با ایفای نقش میانجی از طریق سیاست گذاری های آموزشی، حمایتی و قانونی، چگونه می تواند این رابطه را تقویت کند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در شرایط کنونی که پیچیدگی های اقتصادی و مالی روزافزون است، دانشجویان به عنوان قشری که هم اکنون با محدودیت های مالی مواجهند و هم سازندگان آینده اقتصادی جامعه هستند، نیازمند ابزارهایی کارآمد برای مدیریت مؤثر امور مالی خویشند (شیلر، ۲۰۰۹).^۴ در این میان، هوش مالی به عنوان یک قابلیت شناختی-مهارتی، و خودکارآمدی به عنوان یک باور روان شناختی بنیادین، دو متغیر کلیدی در تعیین موفقیت و سلامت روان آنان به شمار می روند (امرالهی فر و همکاران، ۲۰۲۳).^۵ از سوی دیگر دولت می تواند با طراحی و اجرای سیاست های آموزشی، حمایتی و قانونی هدفمند، به عنوان یک «الگو» و «تسهیل گر» عمل کرده و باور دانشجویان به توانایی مدیریت امور مالی خود

1 Howells, K.

2 Zait, A., & Bertea, P. E.

3 Bandura, A., & Wessels, S

4 Shank, Daniel B., and Shelia R. Cotten

5 Jacobs, Alan M

6 Shiller, R. J.

7 Amrollahifar, J., & Yajie, G.

(خود کارآمدی) را از طریق فراهم آوردن تجارب موفق و حمایت اجتماعی مستقیم و غیرمستقیم تقویت کند (فراهانی^۸، ۲۰۲۴). بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی (بندورا و والترز^۹، ۱۹۷۷)، افراد از طریق مشاهده، تجربه و تعامل با محیط، باورهایی درباره توانایی‌های خود در انجام وظایف شکل می‌دهند. مطابق این نظریه، هوش مالی می‌تواند از مسیر آموزش دیده‌ها، تجربه و الگوگیری (مثلاً از خانواده یا دولت) بر خود کارآمدی مالی و رفتاری دانشجویان اثر بگذارد و نقش دولت (از طریق سیاست‌های آموزشی و حمایتی مالی) می‌تواند به عنوان تقویت کننده یا میانجی در شکل‌گیری باور به توانمندی مالی عمل کند.

خود کارآمدی

تعریف مفهومی (بر اساس نظریه آلبرت بندورا)، خود کارآمدی به باورهای فرد درباره توانایی‌های خود برای سازماندهی و اجرای دوره‌های عمل مورد نیاز برای مدیریت موقعیت‌های آینده اشاره دارد. به بیان ساده، باور فرد به این که "می‌تواند از عهده کارها برآید اشاره دارد (بندورا^{۱۰}، ۲۰۲۳). همچنین خود کارآمدی به عنوان یکی از مفاهیم محوری در نظریه شناختی- اجتماعی آلبرت بندورا، به باورها و قضاوت‌های فرد درباره توانایی‌های خود برای سازماندهی و اجرای دوره‌های عمل مورد نیاز برای دستیابی به انواع تعیین شده عملکردها اشاره دارد. این سازه، عاملی کلیدی در تعیین چگونگی تفکر، انگیزش، رفتار و هیجانات افراد محسوب می‌شود. از نظر تجربی، پژوهش‌ها به طور مداوم نشان داده‌اند که خود کارآمدی بالا با پیامدهای مثبتی هم چون پشتکار بیشتر در مواجهه با موانع، انتخاب اهداف چالش‌برانگیزتر، تاب‌آوری در شرایط استرس‌زا، و عملکرد بهتر در حوزه‌های آموزشی، شغلی و سلامتی همراه است. برعکس، سطوح پایین خود کارآمدی اغلب منجر به اجتناب از تکالیف دشوار، اضطراب بیشتر و کاهش تلاش و مقاومت می‌گردد. بنابراین، خود کارآمدی نه تنها به عنوان یک پیش‌بین قوی برای رفتار، بلکه به عنوان مکانیسمی تأثیرگذار در فرآیندهای تغییر و یادگیری در نظر گرفته می‌شود (لیپارت دبلیو^{۱۱}، ۲۰۲۲). یادگیری تنها از طریق تجربه مستقیم رخ نمی‌دهد، بلکه افراد به طور گسترده از طریق مشاهده رفتار دیگران (الگوها) و پیامدهای آن رفتارها را یاد می‌گیرند. هسته مرکزی این نظریه، مفهوم خود کارآمدی است که باور فرد به توانایی‌هایش برای سازماندهی و اجرای اقدامات لازم برای دستیابی به نتایج مطلوب اشاره دارد و به عنوان یک مکانیسم کلیدی، بر تفکر، انگیزش و عملکرد فرد تأثیر می‌گذارد. بنابراین، این نظریه یادگیری را فرآیندی شناختی- اجتماعی می‌داند که در آن عوامل شخصی، رفتار و محیط به صورت متقابل بر یکدیگر اثر می‌گذارند (بندورا، آلبرت و ریچارد^{۱۲}، ۱۹۷۷). دیدگاه نهادی تأکید می‌کند که کنشگران برای کسب مقبولیت و بقا در یک میدان سازمانی، اغلب بر اساس فشارهای هم‌شکلی نهادی عمل می‌کنند، حتی اگر این اقدامات کارایی فنی فوری نداشته باشد، این انطباق‌طلبی می‌تواند منجر به همگرایی ساختاری و رفتاری سازمان‌ها در یک حوزه خاص شود، به طوری که آن‌ها بیشتر شبیه به یکدیگر می‌شوند تا این که لزوماً کارآمدتر گردند. (کوندرا و هینینگز^{۱۳}، ۱۹۹۸). ایجاد قوانین شفاف برای وام‌های دانشجویی، مقررات حمایت از مصرف‌کننده در بازارهای مالی ثبات کلان اقتصادی که توسط دولت مدیریت می‌شود، بستر پیش‌بین‌پذیرتری برای تصمیم‌گیری‌های مالی بلندمدت

8 Farahani, F. M

9 Bandura, Albert, and Richard H. Walters.

10 Bandura, A.

11 Leipart, W. M.

12 Bandura, Albert, and Richard H. .

13 Kondra, Alex Z., and Christopher R. Hinings.

دانشجویان فراهم می‌آورد ارتباط هوش مالی و خودکارآمدی از منظر نظریه بندورا، موفقیت در مدیریت مالی شخصی (یک تجربه تسلط) می‌تواند قوی‌ترین منبع برای تقویت خودکارآمدی عمومی فرد باشد. هنگامی که یک دانشجو می‌تواند بودجه خود را به خوبی مدیریت کند، بدهی‌هایش را کاهش دهد یا پس‌انداز کند، این موفقیت‌ها به عنوان شهادی بر توانایی‌هایش عمل کرده و باور "من می‌توانم" را در او تقویت می‌کند (تجکل ۲۰۲۰).^{۱۴}

هوش مالی و خودکارآمدی

هوش مالی عبارت است از مجموعه‌ای از مهارت‌ها، دانش و نگرش‌هایی که توانایی فرد را برای درک موثر، مدیریت هوشمندانه، سرمایه‌گذاری آگاهانه و استفاده مسئولانه از منابع مالی خود برای دستیابی به اهداف زندگی، ایجاد امنیت اقتصادی و افزایش رفاه در بلندمدت فراهم می‌سازد (ادریس^{۱۵}، ۲۰۲۳). این مفهوم فراتر از سواد مالی صرف است و به‌طور مشخص، شامل توانایی تصمیم‌گیری بهینه در شرایط عدم اطمینان، حل مسائل پیچیده مالی و تطبیق رفتارهای اقتصادی در مواجهه با تغییرات بازار و زندگی می‌شود. هدف نهایی آن، دستیابی به اهداف مالی، ایجاد امنیت پایدار و افزایش رفاه و آزادی انتخاب در بلندمدت است (آلتمن^{۱۶}، ۲۰۱۲). همچنین هوش مالی به فرد امکان می‌دهد منابع مالی خود را به‌طور مؤثر مدیریت کند، تصمیمات مالی بهینه بگیرد، فرصت‌های سرمایه‌گذاری را شناسایی نماید، ریسک‌های مالی را ارزیابی و کنترل کند و در بلندمدت به امنیت و استقلال مالی دست یابد. هوش مالی تنها به سواد مالی (دانش مفاهیم پایه) محدود نمی‌شود، بلکه شامل توانایی تحلیل موقعیت‌های مالی، حل مسائل پولی، برنامه‌ریزی راهبردی و رفتارهای مالی هوشمندانه در شرایط واقعی زندگی است (یوگانندهام^{۱۷}، ۲۰۲۵). دانش مالی به مجموعه‌ای از اطلاعات، مفاهیم پایه، اصول و درک ساختاریافته در حوزه امور مالی شخصی و اقتصادی اشاره دارد که فرد را قادر می‌سازد تا تصمیمات آگاهانه‌تری درباره مدیریت پول خود بگیرد. برخلاف هوش مالی که شامل مهارت‌های کاربردی و رفتار است، دانش مالی بیشتر بر سواد و آگاهی نظری متمرکز می‌باشد (الرحاله^{۱۸}، ۲۰۲۲). تصمیم‌گیری مالی به فرآیند انتخاب میان گزینه‌های مختلف در زمینه‌های خرج، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی اشاره دارد که بر اساس ارزیابی اطلاعات، اهداف فردی و تحمل ریسک صورت می‌پذیرد. در پیشینه تحقیقاتی، این سازه عموماً تحت تأثیر عوامل شناختی (مانند سوگیری‌ها)، عاطفی (مانند اضطراب مالی) و محیطی (مانند دسترسی به خدمات) بررسی شده است (مک نامارا و همکاران^{۱۹}، ۱۹۹۹). برنامه‌ریزی مالی بلندمدت فرآیندی نظام‌مند و آینده‌نگر برای تعیین اهداف مالی آتی (مانند بازنشستگی، خرید مسکن یا تأمین هزینه تحصیل) و تدوین راهبردهای تخصیص منابع، سرمایه‌گذاری و مدیریت ریسک برای دستیابی به آن اهداف در افق زمانی چندساله یا دهه‌ای است. در پیشینه پژوهشی، این مفهوم اغلب با متغیرهایی مانند سواد مالی، تمایل به پس‌انداز، تحمل ریسک و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مرتبط دانسته شده و شکاف بین برنامه‌ریزی و اجرای عملی آن مورد بررسی قرار گرفته است (یوگانندهام^{۲۰}، ۲۰۲۵). جرالدين^{۲۱} و کانگ^{۲۲} در سال ۲۰۱۹ نشان دادند

14 Tejkl, J.

15 Idris, O

16 Altman, M

17 Yoganandham, G

18 Al Rahahleh, N

19 McNamara, G., & Bromiley, P

20 Yoganandham, G

21 Geraldine

22 Kang

که دانشجویان با هوش مالی بالاتر، استرس مالی کمتری را تجربه می کنند و در تصمیم گیری های روزمره خود مطمئن تر عمل می نمایند. بر اساس مرور پژوهش های پیشین، ضعف در سواد مالی دانشجویان یک چالش تأیید شده است که پیامدهای فرامالی به همراه دارد به طور مشخص، با نتایج پژوهش (مولاپناه و همکاران، ۱۴۰۳)، مولفه دانش مالی را با بار عاملی ۷۵۱٪ به عنوان مؤثرترین عامل در سواد مالی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شناسایی کردند که بر اولویت و ضرورت مداخلات آموزشی برای ارتقای این دانش پایه تأکید می کند. مطالعات متعددی از جمله تحقیق شانک^{۲۳} و پاجارس^{۲۴} رابطه مثبت بین خود کارآمدی و موفقیت تحصیلی را تأیید کرده اند. در حوزه مالی، پژوهش لوزانو^{۲۵} و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که دانشجویانی که خود کارآمدی مالی بالاتری دارند، تمایل بیشتری برای برنامه ریزی مالی و کنار آمدن با مشکلات مالی از خود نشان می دهند. با توجه به تحقیقات انجام شده و مبانی نظری ارائه شده محققین فرضیه ی زیر را تدوین نموده اند.

فرضیه اول: هوش مالی بر خود کارآمدی دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

نقش دولت و خود کارآمدی

بر اساس نظریه شناختی-اجتماعی بندورا، دولت می تواند با طراحی و اجرای برنامه های نظام مند، بر هر چهار منبع اصلی شکل گیری خود کارآمدی (تجارب موفق، الگوسازی، ترغیب اجتماعی و مدیریت هیجانات) تأثیر بگذارد. به طور مشخص، نظریه پردازان بر این باورند که دولت با ایجاد فرصت های ساختاریافته برای کسب تجربه موفق (مانند برنامه های کارآموزی و مهارت آموزی)، ارائه الگوهای مثبت و دست یافتنی از طریق رسانه های عمومی، تقویت گفتمان توانمندساز در جامعه و کاهش موانع استرس زا و تهدیدآمیز (مانند امنیت شغلی یا حمایت اجتماعی)، می تواند باورهای کارآمدی شهروندان را در حوزه های کلیدی مانند اقتصاد، سلامت و مشارکت اجتماعی ارتقا دهد ((کرین ۲۰۱۳).^{۲۶} این نقش، فراتر از مداخله مستقیم، به عنوان معمار بسترهای روان شناختی توسعه تصور می شود که در آن، شهروندان نه منفعل، بلکه کنشگرانی باورمند به توانایی خود برای اثرگذاری بر سرنوشت خویش و جامعه هستند. در تحقیقات تجربی، اثربخشی مداخلات دولتی در افزایش خود کارآمدی، عمدتاً در قالب برنامه های هدفمند آموزشی، سلامت و اشتغال مورد بررسی قرار گرفته است. برای مثال، مطالعات ارزیابی نشان داده اند که برنامه های دولتی آموزش کارآفرینی که بر کسب تجربه عملی موفق، مربیگری (رهنمونی توسط الگوها) و پشتیبانی شبکه ای تأکید دارند، به طور معناداری خود کارآمدی کارآفرینانه و قصد کسب و کار را در بین شرکت کنندگان افزایش می دهند (جیکوب و همکاران ۲۰۰۰).^{۲۷} به طور مشابه، کمپین های ملی سلامت که از طریق رسانه های جمعی، الگوهای مثبت رفتاری را به نمایش می گذارند و دستورالعمل های روشن و قابل اجرا ارائه می کنند (مانند برنامه های ترک سیگار یا ترویج ورزش)، موفق به افزایش خود کارآمدی بهداشتی و تغییر رفتار در سطح جمعیت شده اند. با این حال، شواهد تجربی نیز حاکی از آن است که برنامه های صرفاً تبلیغاتی یا فاقد پشتیبانی عملی و ایجاد فرصت های واقعی، تأثیر کمی بر باورهای پایدار خود کارآمدی دارند. همچنین، تحقیقات تطبیقی اشاره می کنند که اثربخشی این سیاست ها به عواملی مانند اعتماد به

23 Schunk

24 Pajares

25 Lozano

26 Crain, S. J.

27 Jacob, K., Hudson, S., & Bush, M.

نهادهای دولتی، هماهنگی بین سازمانی و تناسب فرهنگی برنامه‌ها بستگی دارد (کندی و همکاران ۲۰۱۱).^{۲۸} دولت در این رابطه، هم به عنوان یک منبع ترغیب کلامی و اجتماعی (از طریق تبلیغات و فرهنگ‌سازی) و هم به عنوان یک فراهم‌آورنده تجارب جانشینی و موفقیت‌آمیز عمل می‌کند (دیویس ۲۰۱۳).^{۲۹} یک کارگاه آموزشی دولتی هم دانش (هوش مالی) را افزایش می‌دهد و هم با ارائه گواهی و تأیید اجتماعی (ترغیب کلامی)، خودکارآمدی فرد را تقویت می‌کند (کاوترس و همکاران ۲۰۱۹).^{۳۰}

قوانین شفاف و ام دانشجویی باعث می‌شود دانشجو احساس کند بر شرایط مسلط است (کاهش استرس) که این امر خود منبعی برای خودکارآمدی است (شیم و همکاران ۲۰۱۹). چارچوب این پژوهش بر اساس تلفیقی از نظریه خودکارآمدی بندورا و نظریه نهادی شکل گرفته است. در این الگو، هوش مالی به عنوان یک متغیر مستقل، خودکارآمدی به عنوان متغیر وابسته و اقدامات دولت (درک شده توسط دانشجو) به عنوان یک متغیر میانجی در نظر گرفته می‌شود که هم بر هوش مالی و هم مستقیماً بر خودکارآمدی تأثیر می‌گذارد (ریاض و همکاران ۲۰۲۴).^{۳۱}

با توجه به تحقیقات انجام شده و مبانی نظری ارائه شده محققین فرضیات زیر را تدوین نموده اند.

فرضیه دوم: هوش مالی بر نقش دولت تأثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه سوم: نقش دولت تأثیر مثبت و معناداری بر خودکارآمدی دارد.

فرضیه چهارم: نقش دولت اثر میانجی بر بین هوش مالی و خودکارآمدی دانشجویان دارد.

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است. با توجه به حجم نمونه محدود (۱۱۸ نفر)، از روش‌های تحلیل مناسب برای نمونه‌های کوچک و رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس (PLS-SEM) استفاده شد.

جامعه و نمونه

جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه‌های دولتی شهر بندرعباس در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. با توجه به نامشخص بودن دقیق حجم جامعه و پراکندگی جغرافیایی، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. برای محاسبه حجم نمونه، با فرض جامعه نامحدود، از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ استفاده شد که حجم نمونه اولیه ۳۸۵ نفر به دست آمد. با توزیع ۳۸۴ پرسشنامه (۱۲۸ الکترونیکی و ۲۵۶ چاپی)، پس از پالایش داده‌ها و حذف پرسشنامه‌های ناقص، ۱۱۸ پرسشنامه کامل و قابل اعتماد برای تحلیل نهایی باقی ماند. توجیه حجم نمونه نهایی با توجه به ماهیت روش PLS-SEM که نیازمند نمونه‌های کوچک‌تر است، حجم ۱۱۸ نفر برای برآورد پارامترهای الگو و با در نظر گرفتن حداقل ۱۰ پاسخ به ازای هر متغیر مکنون، قابل قبول ارزیابی می‌شود.

داده‌های مورد نیاز با استفاده از سه پرسشنامه استاندارد گردآوری شدند. برای پرسشنامه هوش مالی از سه پرسشنامه استاندارد (پوپویس و همکاران، ۲۰۱۲)، شامل ۱۶ گویه در چهار بُعد (یکپارچگی داده‌های مالی، کیفیت محتوای

28 Kennedy, L. J., McCoy, P. A., & Bernstein, E

29 Davis, A.

30 Asandimitra, N., & Kautsar, A.

31 Riaz, A., Skolnik, R., & Shah, S. Z. A

اطلاعات، کیفیت دسترسی به اطلاعات مالی و فرهنگ تصمیم‌گیری تحلیلی مالی) استفاده شد، برای پرسشنامه خود کارآمدی عمومی از پرسشنامه استاندارد شرر و مادوکس (۱۹۸۲) با ۱۷ گویه و سه بعد (میل به آغازگری، تداوم تلاش و مقاومت در برابر موانع) استفاده شد. و برای پرسشنامه نقش دولت (محقق‌ساخته)، بر اساس ادبیات موضوع و نظرات متخصصان، شامل گویه‌هایی در سه بُعد (سیاست‌های آموزشی، حمایتی و قانونی دولت) گردآوری شدند.

روایی و پایایی

برای پرسشنامه محقق‌ساخته نقش دولت، روایی محتوایی با نظرخواهی از ۵ متخصص تأیید شد. برای پرسشنامه‌های استاندارد، از روایی گزارش‌شده در مطالعات پیشین استفاده شد. آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای همه سازه‌ها محاسبه شد. مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای تمام سازه‌ها بالاتر از ۰/۷۰ بود که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول ابزارهاست. پایایی کلی پرسشنامه‌ها نیز با ضریب ۰/۸۹ محاسبه شد که حاکی از قابلیت اتکای بالای داده‌ها است. با توجه به حجم نمونه محدود، از شاخص‌های پایایی به‌دقت استفاده و نتایج در جداول مجزا گزارش شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

به دلیل حجم نمونه محدود (۱۱۸ نفر) و عدم نیاز به پیش‌فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها، از الگو سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) و نرم‌افزار Smart-PLS استفاده شد. این روش به دلایل زیر انتخاب شد

- ۱- مناسب برای نمونه‌های کوچک، ۲- قابلیت تحلیل همزمان متغیرهای مکنون و مشاهده‌شده، ۳- عدم نیاز به نرمال بودن داده‌ها و ۴- توانایی برآورد الگوهای پیچیده با تعداد متغیرهای زیاد
- ملاحظات اخلاقی شرکت در پژوهش کاملاً داوطلبانه و با رضایت آگاهانه بود، هویت پاسخ‌دهندگان محرمانه نگه داشته شد و از داده‌ها صرفاً برای اهداف پژوهشی استفاده شد.

۴- یافته‌های پژوهش

پایایی ترکیبی	پایایی درونی سازه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ	
۰/۷۶۷	۰/۸۹۵	۰/۷۷۶	خود کارآمدی
۰/۷۹۱	۰/۷۵۰	۰/۸۳۹	هوش مالی
۰/۹۰۷	۰/۷۴۲	۰/۹۲۱	نقش دولت

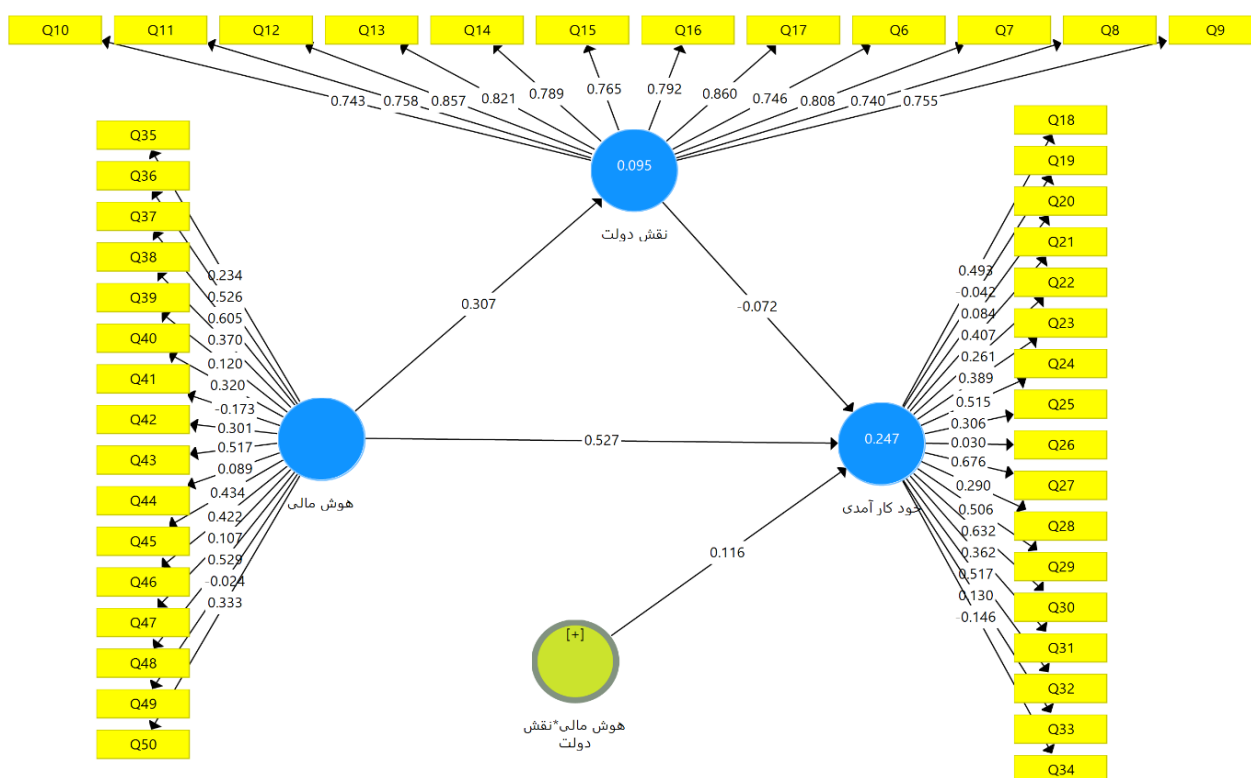
جدول (۱): اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان

ویژگی	تعداد	کل	درصد	درصد کل
جنسیت				
زن	۱۰۳	118	۸۸٪	۱۰۰
مرد	15		۱۲٪	
سن				
بالای ۲۵ سال	۱۶	۱۱۸	۱۴٪	۱۰۰
۳۰ سال	۷		۶٪	

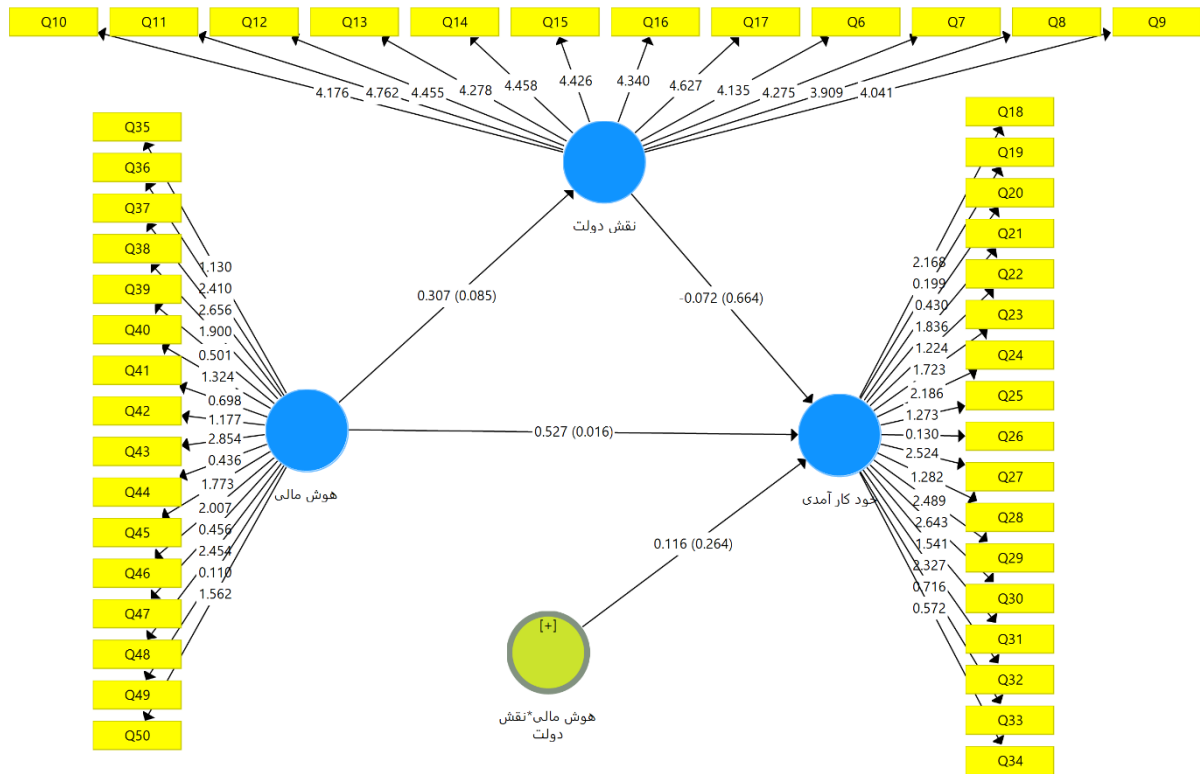
ویژگی	تعداد	کل	درصد	درصد کل
بین ۳۰ تا ۴۰ سال	۶	۱۱۸	۰.۵٪	۱۰۰
	۳		۰.۲٪	
	۸۶		۰.۷۳٪	
سطح تحصیلات				
کاردانی	۴۸	۱۱۸	۰.۴۱٪	۱۰۰
کارشناسی	۵۹		۰.۵۱٪	
کارشناسی ارشد	۸		۰.۰۷٪	
دکتر	۳		۰.۰۱٪	

یافته های پژوهش شامل نتایج اطلاعات جمعیت شناختی و نتایج آزمون فرضیه ها می باشد. همان

طور که جدول ۲ نشان می دهد از تعداد ۱۱۸ شرکت کننده، ۱۲ درصد آن ها مرد، ۸۸ درصد آن ها زن بوده اند و ۴۱ درصد آن ها مقطع کاردانی، ۵۱ درصد مقطع کارشناسی، ۷ درصد کارشناسی ارشد و ۱ درصد مقطع دکتری بوده اند و سن ۱۴ درصد از شرکت کنندگان بالای ۲۵ سال، ۶ درصد ۳۰ سال، ۵ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۲ درصد بین ۴۰ تا ۵۰ سال و ۷۳ درصد زیر ۲۵ سال بوده اند. بنابراین آمار توصیفی حاکی از آن است که نمونه مورد نظر، تنوع کافی برای تعمیم دادن به کل جامعه را دارا می باشد.

تصویر شماره ۱: نتایج در حالت ضرایب رگرسیونی استاندارد

تصویر شماره ۲: نتایج در حالت ضرایب رگرسیونی استاندارد و در سطح معناداری

نتایج آزمون فرضیه ها

شکل های ۱ و ۲ نشان دهنده اجرای الگوی ساختاری برای سه فرضیه پژوهش هستند. همان طور که نشان داده شده است ضرایب رگرسیونی استاندارد تمام روابط مشخص شده است. همان گونه که در شکل شماره ۱ مشخص است به صورت کلی آماره ضریب تعیین تعدیل شده برای متغیرهای وابسته $0/247$ است و این درصدها نشان می دهند که متغیرهای مستقل و میانجی مربوط به این الگو، جمعا $0/247$ از تغییرات متغیرهای وابسته یعنی خود کارآمدی را تبیین می کنند. همان طور که در شکل شماره ۲ مشخص است متغیر مستقل هوش مالی با ضریب رگرسیونی استاندارد معادل $0/527$ و سطح معناداری برابر با $0/016$ اثر مثبت و معناداری بر خود کارآمدی دارد و این نشان از تأیید فرضیه اول تحقیق دارد. همچنین در شکل شماره ۲ مشخص است که متغیر مستقل هوش مالی با ضریب رگرسیونی استاندارد معادل $0/377$ و سطح معناداری برابر با $0/085$ اثر مثبت و معناداری در سطح آلفای $0/10$ بر نقش دولت دارد و این نشان از تأیید فرضیه دوم تحقیق دارد. همچنین در شکل شماره ۲ مشخص است که متغیر مستقل نقش دولت با ضریب رگرسیونی استاندارد معادل $-0/072$ و سطح معناداری برابر با $0/664$ اثر منفی بر خود کارآمدی دارد و این نشان از رد فرضیه سوم تحقیق دارد. علاوه بر این ها، نتایج نشان می دهند که ترکیب دو متغیر هوش مالی و نقش دولت به طور ترکیبی اثر کاهنده ای نسبت به مسیر هوش مالی با خود کارآمدی دارد و اثر هوش مالی را بر خود کارآمدی تعدیل می کند و این نشان از رد فرضیه چهارم تحقیق می باشد.

۵- بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین هوش مالی و خودکارآمدی دانشجویان و با تأکید بر نقش میانجی نهاد دولت انجام شد. یافته‌ها به وضوح نشان می‌دهند که هوش مالی به‌عنوان یک قابلیت کاربردی و شناختی، نه تنها به مدیریت بهینه منابع مالی فردی منجر می‌شود، بلکه به‌عنوان یک عامل تقویت‌کننده، باور فرد به توانایی‌هایش (خودکارآمدی) را نیز افزایش می‌دهد. دانشجویانی که از دانش مالی بالاتر، نگرش مثبت‌تر به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و مهارت مدیریت بدهی و بودجه برخوردارند، در مواجهه با چالش‌های تحصیلی و زندگی، اعتماد به نفس و پشتکار بیشتری از خود نشان می‌دهند.

نقش میانجی معنادار دولت در این رابطه، یافته کلیدی و راهبردی این تحقیق است. این نتیجه حاکی از آن است که اقدامات دولتی در سه حوزه آموزشی (مانند گنجاندن واحدهای درسی یا کارگاه‌های عملی مالی)، حمایتی (مانند مشاوره و تسهیلات مالی هدفمند) و قانونی (ایجاد چارچوب‌های شفاف حمایت از مصرف‌کننده) می‌تواند به طور سیستماتیک، مسیر تبدیل "دانش مالی" به "عمل مالی کارآمد" و در نهایت تقویت "باور به خود" را هموار کند. در میان این ابعاد، بعد آموزشی نقش برجسته‌تری داشت که بر اولویت سیاست‌گذاری بر آگاهی‌بخشی و توانمندسازی مستقیم تأکید می‌کند.

در مجموع، این پژوهش از یک الگوی علی حمایت می‌کند که در آن، هوش مالی به‌طور مستقیم و نیز به‌طور غیرمستقیم از طریق تقویت ادراک و بهره‌مندی از حمایت‌های دولتی، موجب افزایش خودکارآمدی دانشجویان می‌شود. این یافته بر ضرورت نگاهی کل‌نگر و سیستمی به مقوله توانمندسازی دانشجویان تأکید دارد که در آن، اقدامات فردی و سیاست‌های نهادی مکمل یکدیگر هستند. مانند هر پژوهش علمی، این مطالعه نیز با محدودیت‌هایی روبرو بود که راه را برای تحقیقات آینده باز می‌کند:

توصیه برای پژوهش‌های آتی

۱. محدودیت جغرافیایی و جامعه آماری این پژوهش تنها در بین دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر بندرعباس انجام شده است. تعمیم نتایج به دانشجویان سایر شهرها، دانشگاه‌های غیردولتی (خصوصی، پیام نور) یا سایر اقشار جامعه نیازمند احتیاط است و حجم نمونه محدود و استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، امکان تعمیم‌پذیری نتایج را محدود می‌کند.

۲. محدودیت روش گردآوری داده‌ها و اتکای اصلی این مطالعه بر پرسشنامه به‌عنوان ابزار خوداظهاری بوده است که می‌تواند متأثر از سوگیری‌های پاسخ‌دهندگان (مانند تمایل به ارائه پاسخ‌های مطلوب اجتماعی) می‌باشد) استفاده از پرسشنامه خود گزارشی ممکن است متأثر از سوگیری‌های پاسخ‌دهی باشد).

۳. محدودیت در سنجش متغیر میانجی سنجش "نقش دولت" عمدتاً از طریق ادراک و تجربه دانشجویان صورت گرفت. در پژوهش‌های آتی می‌توان با تحلیل محتوای اسناد بالادستی، مصاحبه با مسئولان یا بررسی شاخص‌های عینی (مانند میزان بودجه تخصیص یافته) این متغیر را به شکل جامع‌تری اندازه‌گیری کرد (مقطعی بودن پژوهش، امکان استنباط علی را فراهم نمی‌کند).

۴- پرسشنامه نقش دولت محقق ساخته است و اعتبارسنجی کامل آن مستلزم مطالعات بیشتر است.

۴. ماهیت مقطعی این مطالعه رابطه بین متغیرها را در یک مقطع خاص زمانی بررسی کرده است. برای درک دقیق تر روابط علی و پویایی تغییرات، انجام مطالعات طولی که تأثیر آموزش های مالی یا تغییر سیاست های دولتی را در طول زمان پیگیری کنند، بسیار ارزشمند خواهد بود)

چشم اندازهای پژوهشی آینده بررسی الگوی مشابه در بین سایر گروه های هدف مانند کارمندان جوان، کارآفرینان نوپا یا زنان سرپرست خانوار، بررسی نقش میانجی سایر نهادها (مانند خانواده، نظام بانکی یا رسانه ها) در رابطه بین هوش مالی و پیامدهای روان شناختی-اقتصادی، طراحی و آزمایش مداخلات آموزشی مبتنی بر یافته های این تحقیق و سنجش اثربخشی آن ها بر افزایش همزمان هوش مالی و خودکارآمدی، انجام پژوهش های کیفی (مصاحبه های عمیق) برای درک بهتر تجربیات زیسته دانشجویان از چالش های مالی و مکانیسم های درونی که از طریق آن، مدیریت مالی موفق به افزایش اعتماد به نفس منجر می شود (تکرار پژوهش با نمونه های بزرگ تر و روش نمونه گیری تصادفی، استفاده از روش های ترکیبی (کیفی- کمی) برای عمق بخشی به یافته ها و اعتبارسنجی گسترده تر پرسشنامه محقق ساخته نقش دولت توصیه می شود).

منابع و مآخذ

ناظمی، معصومه؛ نیاز آذری، کیومرث و جباری، نگین (۱۳۹۹). رانه مدل هوش اجتماعی و هوش مالی بر کیفیت زندگی با نقش میانجی مدیریت ریسک در معلمان خراسان شمالی روان شناسی اجتماعی. ۱۳۳-۱۴۲، (۱۳)۵۵.

مولاپناه، محسن؛ نامور، یوسف؛ راستگو، اعظم؛ احمدلو، مجید و سلیمانی، توران (۱۴۰۳). طراحی الگوی توسعه سواد مالی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان. نشریه مدیریت و چشم انداز آموزش. ۱۹(۱)، ۹۸-۶۵.

Kondra, A. Z., & Hinings, C. R. (1998). Organizational diversity and change in institutional theory. *Organization studies*, 19(5), 743-767.

Howells, K. (2018). The future of education and skills: education 2030: the future we want.

Zait, A., & Berteau, P. E. (2015). Financial literacy-Conceptual definition and proposed approach for a measurement instrument. *the Journal Of accounting and management*, 4(3).

Bandura, A., & Wessels, S. (1994). *Self-efficacy* (Vol. 4, pp. 71-81). na.

Shiller, R. J. (2009). The new financial order: Risk in the 21st century.

Amrollahifar, J., & Yajie, G. Moderating Effect of Self-Efficacy on Cognitive, Emotional and Social Intelligence towards Work Engagement in Service Sector.

Al Rahahleh, N. (2022). Financial literacy levels among Saudi citizens across budgeting, saving, investment, debt, and insurance dimensions. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(12), 582.

Yoganandham, G. (2025). Mastering Economic And Financial Sources With Reference To Budgeting, Savings, Early Investing, Debt Management And The Power Of Financial Planning-A Comprehensive Analysis. *Degres Journal*, 10(1), 19-33.

McNamara, G., & Bromiley, P. (1999). Risk and return in organizational decision making. *Academy of management Journal*, 42(3), 330-339.

Yoganandham, G. (2025). Mastering Economic And Financial Sources With Reference To Budgeting, Savings, Early Investing, Debt Management And The Power Of Financial Planning-A Comprehensive Analysis. *Degres Journal*, 10(1), 19-33.

Leipart, W. M. (2022). How Behaviors and Mindsets Support Self Efficacy (Doctoral dissertation, Cardinal Stritch University)

Bandura, A. (2023). Cultivate self-efficacy for personal and organizational effectiveness. *Principles of Organizational Behavior: The Handbook of Evidence-Based Management 3rd Edition*, 113-135.

- Riaz, A., Skolnik, R., & Shah, S. Z. A. (2024). The Moderating Role of Financial Self-Efficacy in the Relationship between Emotional Intelligence and Financial Effectiveness. *Journal of Innovative Research in Management Sciences*, 5(1), 21-35.
- Crain, S. J. (2013). Are universities improving student financial literacy? A study of general education curriculum. *Journal of Financial Education*, 1-18
- Jacob, K., Hudson, S., & Bush, M. (2000). *Tools for survival: An analysis of financial literacy programs*. Chicago: Woodstock Institute
- Kennedy, L. J., McCoy, P. A., & Bernstein, E. (2011). The consumer financial protection bureau: Financial regulation for the twenty-first century. *Cornell L. Rev.*, 97, 1141
- Tejkl, J. (2020). *An Analysis of the Influence of the Macroeconomic Environment on Managerial Decision-Making in Practice*.
- Davis, A. (2013). *Promotional cultures: The rise and spread of advertising, public relations, marketing and branding*. Polity.
- Asandimitra, N., & Kautsar, A. (2019). The influence of financial information, financial self efficacy, and emotional intelligence to financial management behavior of female lecturer. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(6), 1112-1124.
- Shim, S., Serido, J., & Lee, S. K. (2019). Problem-solving orientations, financial self-efficacy, and student-loan repayment stress. *Journal of Consumer Affairs*, 53(3), 1273-1296.
- Riaz, A., Skolnik, R., & Shah, S. Z. A. (2024). The Moderating Role of Financial Self-Efficacy in the Relationship between Emotional Intelligence and Financial Effectiveness. *Journal of Innovative Research in Management Sciences*, 5(1), 21-35
- Santalucia, J. (2022). *Creating Innovation Through Data Science: A Descriptive-Correlational Study Utilizing Data Science for Innovation* (Doctoral dissertation, St. Thomas University)
- Miečinskienė, A., Stankevičienė, J., Jurevičienė, D., Taujanskaitė, K., Danilevičienė, I., & Gudelytė-Žilinskienė, L. (2023). The role of financial intelligence quotient and financial literacy for paving a path towards financial well-being. *Journal of Business Economics and Management*, 24(5), 901-922.
- Finney, S. J., & Schraw, G. (2003). Self-efficacy beliefs in college statistics courses. *Contemporary educational psychology*, 28(2), 161-186.
- Herawati, N. T., KusumaDewi, L., Wahyuni, M. A., & Savitri, N. L. A. (2020). Financial Self Efficacy: A Mediator in Advancing Financial Behavior among Accounting Students. *Journal of Academic Finance*, 11(2), 226-241.
- Farahani, F. M. (2024). Challenges and Barriers to Implementing Collaborative Governance for Linking Education and Industry. *Management Strategies and Engineering Sciences*, 6(3), 164-173.
- Idris, O. (2023). Discussion on the role of emotional intelligence in financial decision-making. *Journal of Policy Options*, 6(4), 20-29.
- Altman, M. (2012). Implications of behavioural economics for financial literacy and public policy. *The Journal of socio-economics*, 41(5), 677-690.
- Shank, D. B., & Cotten, S. R. (2014). Does technology empower urban youth? The relationship of technology use to self-efficacy. *Computers & Education*, 70, 184-193.
- Jacobs, A. M. (2011). *Governing for the long term: Democracy and the politics of investment*. Cambridge University Press.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1, pp. 141-154). Englewood Cliffs, NJ: Prentice hall.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1, pp. 141-154). Englewood Cliffs, NJ: Prentice hall.

The Effect of Financial Intelligence on Students' Self-Efficacy with the Mediation of the Role of the Government

Lila Reisi
Sanaz Saadati
Fatemeh Rahnord
Mahdieh Nouri

Abstract

This study was conducted to investigate the effect of financial intelligence on students' self-efficacy and analyze the mediating role of government actions (in educational, supportive, and legal dimensions) in this regard. The present study was applied in terms of purpose and descriptive-survey correlational in terms of data collection method. The statistical population of the study consisted of all students of public universities in Bandar Abbas in the academic year 1403-1404. Considering the limitations of access and using the convenience sampling method, 118 people were selected as the final sample. The required data were collected using three standard questionnaires: financial intelligence, general self-efficacy, and a researcher-made questionnaire on the role of the government. Data analysis and testing of research hypotheses were performed using the structural equation modeling (SEM) method with the partial least squares (PLS) approach and using Smart-PLS software. The results of the study showed that financial intelligence has a positive and significant effect on students' self-efficacy. It was also found that financial intelligence affects their perception of the role of the government. However, the role of the government did not have a significant effect on self-efficacy, and as a result, the hypothesis of its mediation in the relationship between financial intelligence and self-efficacy was not confirmed. In other words, financial intelligence directly increases self-efficacy, but this relationship is not strengthened through perceived government actions. The findings of this study emphasize the need for direct planning to improve students' financial intelligence as an effective strategy for increasing self-efficacy. This can be achieved through practical training and integrating financial concepts into courses. On the other hand, the results show that the current actions of the government or the way it is perceived by students need to be seriously reviewed and strengthened in order to act as a facilitating lever in this relationship. This study presents a new conceptual framework by combining the two constructs of financial intelligence and self-efficacy and placing the role of the government as a mediating variable in an integrated model. The simultaneous examination of these relationships in the Iranian student context provides a more accurate understanding of the mechanisms of economic-psychological empowerment and presents new paths for policy and educational interventions to decision-makers.

Keywords

Financial intelligence; Self-efficacy; Mediating role of the government; Financial literacy; Students